

Vallblandningsstrategi – lathund för vallblandningar

Framtagen av Linda af Geijersstam 2017-10-19

Förutsättningar att utgå från

- Vilka djur ska äta fodret? Krav på energi och protein eller mängd foder.
- Vilka förutsättningar har marken och klimatet? Torrt – vattentillgång, milt – kallt.
- Hur många skördar vill jag ta? Hög avkastning och näringsvärde – arbetsintensivt.
- Hur tidig ska vallen vara? Olika tidighet för bättre maskinutnyttjande.
- Hur ofta vill jag förnya vallen? Ofta för hög avkastning eller sällan på stenig jord.
- Ska vallen användas till bete eller slåtter eller både och? Renodla slåtter och bete eller kompromissa.

Artegenskaper

Arternas andel i den växande vallen beror på mer än andelen i blandningen. Det beror ofta på olika konkurrenskraft. Rajgräs och hundäxing är konkurrensstarka. Tidiga arter och sorter är oftast konkurrensstarka. Kvävegödning ger mer gräs.

Utsädesmängd 20-22 kg/ha för slåttervall och 25 kg/ha för betesvall. Hög utsädesmängd rekommenderas också till vallsådd i renbestånd.

Baljväxt bidrar till blandningen med kvävefixering, protein och smaklighet.

Art	Egenskap	Mängd
Rödklöver	<i>Förstaval för slåttervall.</i> + Högavkastande, snabbetablerad. – Känslig för bete, tramp, många skördar, körskadorna, mindre uthållig.	Diploid 5-6 kg/ha Tetraploid 7-8 kg/ha Vanligen 10% i konventionell, 15% i ekoblandningar.
Blåusern	<i>Förstaval vid högt pH och proteinbehov.</i> + Högavkastande, bidrar till proteinhalt. – Långsam etablering, kräver pH över 6,2, känslig för bete och stående vatten.	40% för god andel 15-25% för måttlig andel
Vitklöver	<i>Förstaval för betesvall.</i> + Betestålig, uthållig, fyller luckor, smaklig, bra fodervärde, tål lågt pH, rotrötetålig. – Mindre avkastning, kan dominera i luckor, konkurrenssvag. ! Använd högväxande sorter till slåtterblandningar.	3-4 kg/ha
Alsikeklöver	+ Tål lågt pH, låg östrogenhalt passar får. – Låg avkastning, överkänslighetsreaktioner för häst, känslig för bete.	

Käringtand	<p>+ Torktålig, tanniner för proteinutnyttjande och mot parasiter, uthållig, rotrötetålig.</p> <p>- Konkurrenssvag, låg avkastning, svåretablerad, känslig för kemisk ogräsbekämpning.</p> <p>! Behöver ympas.</p>	
------------	--	--

Gräs bidrar med avkastning och energivärde. Flera gräs i blandningen avkastar bättre än ett.

Art	Egenskap	Mängd
Timotej	<p><i>Basen i en uthållig blandning.</i></p> <p>+ Uthållig, vinterhärdig, smaklig, bra avkastning, bra på mulljord.</p> <p>- Känslig för många skördar, dålig återväxt.</p>	
Ängssvingel	<p>+ Betestålig, ger återväxt.</p> <p>- Konkurrenssvag, dåligt näringsvärde.</p>	
Hundäxing	<p>+ Torktålig, högvakastande, tidig.</p> <p>- Tappar snabbt näringsvärde, frostkänslig.</p> <p>! Tidig</p>	10% ger hög andel.
Rörsvingel	<p>+ Torktålig, mycket högvakastande, bra återväxt.</p> <p>- Tappar näringsvärde snabbt. Kräver 3-4skördar och tidig skörd.</p> <p>! Tidig. Långsam etablering men konkurrensstark i äldre vall.</p>	Min 25% för säker etablering. Max 25% för måttlig andel.
Rörsvingelhybrid	<p>+ Torktålig, mycket högvakastande, bra återväxt.</p> <p>- Tappar näringsvärde snabbt. Kräver 3-4skördar och tidig skörd.</p> <p>Korsning av italienskt rajgräs och rörsvingel.</p>	Min 25% för säker etablering. Max 25% för måttlig andel.
Engelskt rajgräs	<p><i>Basen i en högvakastande energirik blandning.</i></p> <p>+ Hög avkastning, bra energivärde, passar bete och slåtter.</p> <p>- Känslig för utvintring.</p> <p>! Finns som slåtter- respektive betessorter och med olika tidighet.</p>	Max 10% för måttlig andel och säker övervintring. 15-25 % för stor andel.
Rajsvingel	<p>+ Hög avkastning, bra energivärde</p> <p>- Känslig för utvintring.</p> <p>! Stråskjuter i återväxten. Korsning av italienskt rajgräs och ängssvingel.</p>	10 % ger hög andel.
Ängsgröe	<p>+ Tramptålig, uthållig, betestålig.</p> <p>- Låg avkastning, dåligt näringsvärde</p>	5% ger med åren stor andel
Rödsvingel	<p>+ Tramptålig, uthållig, torktålig, betestålig.</p> <p>- Låg avkastning, dåligt näringsvärde</p>	

Foderlost	+ Tålig för torka, vatten och vinter, uthållig. - Låg avkastning, sämre näringsvärde, svårretablerad, tål inte bete. ! Har utlöpare.	
Italienskt rajgräs	+ Ettårsvall, hög avkastning, bra energivärde, - Utvintrar, kväver flera skördar. ! Kan övervintra.	
Westervoldiskt rajgräs	+ Ettårsvall och insåningsgröda, hög avkastning, bra energivärde. - Konkurrerar med insådd, sämre återväxt än italienskt rajgräs.	Max 8 kg/ha som insåningsgröda.

Lathund för blandningar för torktålighet, vinterhärdighet och tidighet

Odlingsförutsättningar →	Torr jord		Bra jord		Medelsens		Vinterhärdig		Medelse		Sen	
	Tidig	Sen	Tidig	Sen	Tidig	Sen	Tidig	Sen	Tidig	Sen	Tidig	Sen
Vallens tidighet →												
Arter & sorter →												
Hundäxing	X											
Rörsvingel-/hybrid	min 25%											
<i>Tidig t.ex. Hylkor</i>	X		X			max 25%	X		X		X	
<i>Medelsen t.ex. Karolina</i>					X		X			X		X
Rajsvingel			X									
Eng. raigräs			15-25%					max 10 %				
<i>Tidig t.ex. Malta</i>			X									
<i>Medelsen t.ex. Kentaur</i>					X		X					
<i>Sen t.ex. Herbal</i>									X		X	
Timotej												
<i>Tidig t.ex. Svith</i>			X				X		X		X	
<i>Sen t.ex. Comer</i>				X								X
Rödklöver												
<i>Tidig t.ex. Taitan</i>	X		X									
<i>Sen t.ex. Ares</i>				X			X		X		X	
Vitklöver							X		X		X	
Lusern	ca 40%		15-25%									
Lusern	X		X		X							

Kvalitet i olika vallfröblandningar

Ska man ha röd- eller vitklöver i vallfröblandningen?

Hushållningssällskapet Halland 2003. Utdrag av slutsatser från försöksserien 4421 och 4422 1997-2000.

	15% rödklöver (samt även 20% timotej, 25% ängsvingel, 40% eng rajgräs)	15% vitklöver (samt även 20% timotej, 25% ängsvingel, 40% eng rajgräs)
Avkastning	- Högst totalskörd vall 1 - Högst avkastning i 1:a sk. i vall 1 & 2	- Högst totalskörd vall 2 och vall 3 - Högst avkastning i 3:e skörd i vall 1 & 2
Energi		- Högre energihalt i 3:e skördarna
Protein	- Högst proteininnehåll i 1:a skörd vall 1	- Något högre proteininnehåll i samtliga skördar med undantag av 1:a skörd vall 1
NDF	Obetydliga skillnader mellan blandningarna	
Slutsats	Rödklöver har fungerat bäst i vallar med kort liggtid och vitklöver i de vallar som ska ligga längre	

Ska man öka andelen engelskt rajgräs på ängsvingelns bekostnad?

	40% eng raj (Helmer/Condesa) 25% ängsvingel (samt även 20% timotej, 15% vitklöver)	20% eng raj (Helmer/Condesa) 45% ängsvingel (samt även 20% timotej, 15% vitklöver)
Avkastning	- Högre avkastning i samtliga skördar vall 1	
Energi	- Högre energihalt i samtliga skördar vall 1	
Protein	- Skillnad mellan de två blandningarna var små - Proteinhalten följer ganska väl avkastningen där man vid låg skörd har något högre protein och vice versa	
NDF	Obetydliga skillnader mellan blandningarna	
Slutsats	Ökad andelen eng rajgräs ger ett mervärde i vall 1 och ingen skillnad i vall 2 och 3.	

Litteratur

Af Geijersstam, L. 2015. Vilsen i vallen. Arvensis 8-2015.

Af Geijersstam, L. 2009. Vallblandningar systematiskt prövade. Arvensis 7-2009

Halling, M. A. 2012. Vallväxter till slätter och bete samt grönfoderväxter. Sortval för södra och mellersta Sverige. SLU Växtproduktionsekologi. Uppsala.

Larsson, S, Nilsson-Linde, N & Stenberg, M. Vallfröblandningar för ekologisk produktion. Hushållningssällskapet & SLU.

Nilsson-Linde, N. 2001. Klöver och gräs i vallen – hur kan vi styra den botaniska sammansättningen? FAKTA Nr 10. SLU. Uppsala.

Steen, E & Svensson, C. 1968. Arter och artkombinationer i vall. Aktuellt från Lantbrukshögskolan nr 127 Mark Växter 24. Uppsala.

